

Nr 80

Av herr Schött, *angående förvärvsavdraget för gift kvinna.*

(Lika lydande med motion nr 101 i Andra kammaren)

Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen äger gift kvinna som haft inkomst av rörelse eller av eget arbete åtnjuta ett avdrag av 300 kronor. Har hon barn under 16 år, åtnjuter hon därutöver avdrag med 20 % av inkomsten, dock tillsammans med det s. k. bottenavdraget å 300 kronor sammanlagt högst 2 000. I det fall hustrun biträder mannen i dennes förvärvsverksamhet, är mannen berättigad till ett avdrag å 300 kronor. Ensam barnförsörjare åtnjuter numera samma s. k. förvärvsavdrag som gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år. Detta gäller även ensam man med hemmavarande sådant barn.

Förvärvsavdraget infördes ursprungligen i syfte att mildra sambeskattningsverkan. Avdraget var då obetydligt till beloppet och helt oberoende av förekomsten av minderåriga barn. Det var först efter det förslag härom framförts av sambeskattningsakkunniga — såsom ett provisorium år 1947 och därefter 1949 såsom definitivt förslag — som förekomsten av barn fick betydelse med avseende å förvärvsavdragets storlek. Sin nuvarande utformning fick detta avdrag för gifta kvinnors del genom beslut av 1960 års riksdag och för ensamma barnförsörjare genom beslut av 1962 års höstriksdag.

Det får numera anses allmänt erkänt att förvärvsavdraget är avsett att vara ett omkostnadsavdrag. En moder som har förvärvsarbete utanför hemmet liksom ensam manlig barnförsörjare är nödsakad att vidtaga vissa kostnadskrävande åtgärder för barnens tillsyn och vård för att över huvud taget ha möjlighet att förvärva inkomst. Avdraget utgör alltså ett led i ett skattesystem byggt på skatteförmågeprincipen. Det har tillkommit för att åstadkomma rättvisa i beskattningen.

I den proposition som föregick 1960 års riksdagsbeslut betonades just att förvärvsavdraget är ett rent omkostnadsavdrag. Samma uppfattning hade kommit till synes i det av 1957 års sambeskattningsrevision år 1959 avgivna betänkande rörande familjebeskattningen.

Med dessa utgångspunkter vore det principiellt riktiga att den skattskyldige finge åtnjuta avdrag för sina verkliga kostnader för barns tillsyn och vård. Otvivelaktigt skulle emellertid en generell regel av sådan innebörd innebära ett betydande besvär för såväl taxeringsmyndigheter som skatt-

skyldiga. Beträffande det övervägande antalet fall torde det därför vara nödvändigt att liksom nu tillämpa en schablonmetod, vilket dock inte borde hindra att rätt till avdrag med högre belopp än enligt schablonen borde tillskapas för den som kan styrka högre kostnader.

Eftersom förvärvsavdraget är ett omkostnadsavdrag bör det i och för sig vara »neutralt» vid den bedömning den förvärvsarbetande modern gör när hon tar ställning till frågan om att ev. skaffa sig arbete utom hemmet. Det får med andra ord varken vara för litet eller för stort. Är schablonavdraget för generöst tilltaget, får avdraget lätt den verkan att den gifta modern därav påverkas att söka arbete utom hemmet. Den extra favör hon erhåller genom det för höga avdraget är att jämställa med en premie. Detta kan även ha psykologiska verkningar, nämligen om allmänheten bibringas den uppfattningen att avdraget har sin grund i en statens önskan att få ut gifta mödrar på arbetsmarknaden. Är å andra sidan schablonavdraget för snålt tillmätt, finner den gifta kvinnan det föga lönande att ikläda sig de kostnader för barnens vård som hon finner nödvändiga men vilka hon icke får avdrag för vid beskattningen. Antingen avstår hon då från att skaffa sig arbete fast hon måhända i och för sig skulle vilja göra det, eller också kan den bristande avdragsrätten gå ut över barnets vård. Förvärvsavdraget är sålunda icke i något av dessa två fall neutralt.

De nuvarande avdragsbestämmelserna tar icke någon hänsyn till om den gifta förvärvsarbetande kvinnan har blott ett eller hon har flera minderåriga barn. Det torde dock förhålla sig så att antalet minderåriga barn i en familj kan i ganska väsentlig grad påverka storleken av de nödiga kostnaderna. Där en gift kvinna med blott ett barn kan finna det lämpligt och möjligt att lämna in sitt barn på t. ex. ett daghem, kan flerbarnsmodern finna det nödvändigt att anlita hjälp i hemmet. Att kostnaderna i senare fall blir väsentligt högre har bekräftats av bl. a. en undersökning som företagits inom TCO och för vilken en redogörelse publicerats under 1963.

Kostnaderna påverkas även av barnets eller barnens ålder. Upp till en viss ålder måste barn med nödvändighet ha tillsyn. De något större barnen däremot är i allmänhet under viss del av moderns frånvaro i skola. De är också i väsentligt större utsträckning kapabla att ta vara på sig själva. Från skatteförmågesynpunkt finns alltså anledning att medge förvärvsavdrag som på något sätt varierar med hänsyn till barnens ålder.

En avdragsrätt med avseende å de verkliga kostnaderna i den mån dessa överstiger vad schablonavdraget högst medger torde icke kunna vara helt fri. Å ena sidan torde viss likformighet böra iakttagas i förhållande till de förvärvsarbetande hustrur vilkas avdrag helt bestämmas av schablonen. Å andra sidan synes avdrag ej kunna medges med hur högt belopp som helst. Liksom vid andra omkostnadsavdrag bör man här hålla sig till »nödiga» kostnader. För att en skönsässig bedömning inte skall behöva äga rum vid

taxeringen torde lagstiftningen böra innehålla fixerade bestämmelser om avdragets maximum, eventuellt varierande med hänsyn till barnens antal och ålder.

De hittills förda resonemangen har väsentligen avsett gifta förvärvsarbetsande kvinnor. Med hänsyn till avdragets omkostnadsnatur gäller de emellertid med samma styrka i fråga om ensam barnförsörjare — kvinna eller man.

Frågan om förvärvsavdrag har ovan liksom i skattelagstiftningen knutits till de kostnader som förorsakats av vårdnaden av barn under viss ålder. Samma problem kan emellertid uppkomma vid vård av annan person — kroniskt sjuka äldre barn, sjuk eller invalidiserad make, ålderstigna föräldrar o. s. v. Även i sådana fall kan kostnader uppkomma som är att jämföra med kostnader för intäktens förvärvande.

Frågan om förvärvsavdraget torde ingå bland de uppgifter allmänna skatteberedningen har att behandla. De synpunkter jag här anfört bör enligt min mening tagas under prövning av denna skatteberedning.

Aberopande det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att enligt dess mening allmänna skatteberedningen bör, med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna, föreslå sådant förslag till förvärvsavdrag för gift kvinna liksom för ensam barnförsörjare, varigenom avdrag kan erhållas för styrkta verkliga kostnader.

Stockholm den 20 januari 1964

Lars Schött

Nr 81

Av herr Stefanson m. fl., om avdrag vid beskattningen för avsättning för framtida reparation av fastighet.

(Lika lydande med motion nr 98 i Andra kammaren)

Stockholm den 21 januari 1964

Stig Stefanson

Per Jacobsson

Gustaf Henry Hansson

Gunnar Wallmark

T. V. Mattsson

Bertil Jonasson
